

Andrej Koritnik

Bil je velik lažnivec, kot vsi svetovni popotniki!

**Blaž Ogorevc: TROPSKA MELANHOLIJA:
MELALCOHOLICA TROPICA**

Mladina, Ljubljana 1998

Le kakšna neki je knjiga z bleščečo zlato obrezo, trdimi platnicami, voluminoznim papirjem in kakovostnim tiskom, ki s svojo načičkano zunanostjo spominja na bibliofilsko izdajo, na redek in dragocen izvod, največkrat bolj primeren zgolj za okras knjižnih polic? To vprašanje, morda porojeno iz globoko ukoreninjenega predsodka, da zunanja lepota pogosto prikriva notranjo praznost, se nam zastavlja ob *Tropski melanholiji*, peti knjigi novinarja, pesnika, pisatelja in popotnika Blaža Ogorevca, ki s svojo oblikovanostjo resnično spominja na nedotakljivo knjigo, na nekaj krhkega in lepega, kar vzamemo v roke z največjo previdnostjo. Vendarle se pogumnim izkaže resnica kot nekakšno nasprotje začetn(iške)ga strahu, da lepota ni le izgovor za dolgočasje ali puhlost, temveč je (vsaj v našem primeru) druga stran notranje resnice, ki je tako kot zunanost občudovanja in branja vredna.

Kaj bralcu ponuja *Tropska melanholija*, če premaga opisane strahove (ki so velikokrat zavoljo lepe oblike povezani tudi z vrtoglavo ceno knjige)? Vsekakor spoznanje, da Ogorevčeva knjiga govori ne samo o tropih ali o melanholiji kot o duševni bolezni, ki se kaže v žalostnem in mračnem razpoloženju, ampak o neozdravljivi tropski melanholiji, "nekakšni čudni bolezni, ki me tare že skoraj vse življenje" (str. 19). Bolezen v sebi nosi dvojno razsežnost: pisca žene po svetovnih širjavah, na drugi strani pa je tesno zvezana z alkoholičnostjo, ki je v delu ni malo. Zatorej ni nič nenavadnega, da se tropski melanholiji po latinsko reče melalcoholica tropica, ki jasno namiguje na opojne pijače. Pri tem je zanimivo, da sta vsaj dva recenzenta spregledala (ali napačno prebrala) podnaslov kot melalcoholica tropica ter tako izgubila pomembno konotacijo naslova. Prepletanje popotovanja po vseh svetovnih kontinentih in

obiskovanja prijaznih bifejčkov, ki se najdejo vsepovsod, nas lahko spomni na simpatične besede Mihaela Krügerja, da "kdor preveč bere, ne da bi to stalno splakoval, mora postati neumen; kdor preveč pije, ne da bi popito predelal z branjem, bo pristal v jarku. Le oboje skupaj deluje kulturno; le oboje skupaj je kultura."¹ Za pripovedovalca ali Ogorevca, če sta v resnici ena in ista oseba, lahko mirne vesti ugotovimo, da je preplet njegove načitanosti in užitkov žlahtne kapljice uravnovežen v kulturno ter še prebavljivo celoto.

Tropska melanholijska (melalcoholica tropica) je "nekakšen potopis", žanrsko težko določljivo umetniško delo, ki mu ne moremo brez dvomov prilepiti kakršne koli literarnovrstne oznake. Gre za kratke zgodbe, v katerih prebiramo zanimive pripovedi o popivanju, potovanju, nekaj je tudi erotike vmes, izvemo celo vrsto prigod s ščurki, mišmi in podganami v glavni vlogi, pa še takšne in drugačne zgodbe. Vodilni motiv je seveda časovno in prostorsko premikanje, tedaj svetovno popotništvo, ko je dom vsako bivališče na poti in ko "dolge nočne ure ... nikjer ne lezejo tako počasi kot na grdih železniških postajah" (str. 101). Ogorevc v izjemnem, čutno—nazornem pripovednem slogu seznanja bralca z najzgodnejšimi prigodami, ki so povzročile bolezenske klice tropske melanholijske. In ker je njegov način pripovedovanja skrit v tem, da ne pozna osrednjega dogodka, okrog katerega bi se vrtela pripoved, temveč kak motiv (na primer podgane, ščurke ali mimobežne ljubezenske avanture), ki združuje različne zgodbe iz mnogih krajev sveta in časov pripovedovalčevega življenja, je konglomerat zgodb tako zelo mnogovrsten in različen, da nas ta poplava skorajda odnaša od pripetljaja do pripetljaja. Značilnost Ogorevčevega pisanja je tudi asociativnost: mnogi vrivki so napisani kar v oklepajih, zato se včasih zdi, da je celotna pripoved kompozicijsko zelo razrahljana, morda nekoliko anarhična in ohlapna. Toda če je to zares slabost, jo duhovitost v zgodbi in slogu brez težav nadomesti in prekrije.

Nekje v *Tropski melanholiji* beremo, da je imel pripovedovalec nekoga "na sumu, da je kronični lažnivec" (str. 177), to nas spomni na prvi, uvodni stavek knjige, da je bil velik lažnivec, tako kot vsi svetovni popotniki. To seveda ne more pomeniti, da je knjiga izmišljena od prve do zadnje črke — pa tudi če bi bila, njena vrednost in pomen ne bi bila

¹ Michael Krüger: *Alkohol in literatura*. Nova revija št. 46, 1995.

nič manjša, kakor je že. Kajti tudi če Ogorevc laže (tako kot menda počnejo vsi svetovni popotniki; tako tudi neki Nizozemec v Istanbulu, ki je bojda v pripovedovalca prinesel prve ideje o potopisu), to počne tako zelo dobro, da hote ali nehote privoljujemo v "lepo laž". In če pisatelj res laže tako, kot je treba, potemtakem je delo zares umetniško. Takšni nazori in misli seveda izvirajo že iz stare miselne tradicije. V Platonovi *Državi* stoji zapisano, da je vsako umetniško delo neresnica o resničnosti, torej da je lepa laž. Pozneje ga je nadgradil še Aristotel s tedaj prevratniško idejo, da si smejo pesniki mite celo izmišljati, ko pa so bili miti vse dotlej nespremenljiv in svet material. Prav tako — če že brskamo po zgodovini predstavljanja resničnosti — je Stendhal v neki razpravi zapisal, da so pesniki (s pesniki je mislil na vse 'literaturščike') dobri lažnivci, ki resničnosti ne morejo odsevati dobresedno takšne, kakršna je v resnici, temveč da morajo najti način, ki bo realnost prikazal čim verjetnejšo; zato mu je dovoljena tudi lepa laž. Prav tako Blaž Ogorevc, čeprav se s snovjo opira na vsakdanjo empirijo svetovnega popotništva, ne skriva literarne ambicije. Zato nam je vseeno, če pač že "laže", pomembno je le, da to počne dobro in da bralci vanjo prostovoljno privoljujemo. Izmišljaja so lahko vsi stvarni dogodki, ki nam želijo o svetu nekaj pomembnega povedati; navsezadnje pa je pripisovanje človeških lastnosti živalski vrsti sicer izjemno duhovito, vendar tudi neke vrste "lepa laž", ki želi pač na svoj poseben način povedati kaj o življenjski stvarnosti. Zato je sklep, da je *Tropska melanholija*, najsi bo resnična ali izmišljena in naj je Ogorevc ista oseba kot pripovedovalec, vsekakor zgovorno delo svetovljana, ki je spoznal, da sta dom in svet dve podobni kategoriji, na dlani.

Vendarle nima več velikega pomena razglabljanje, modrovati ali celo interpretirati globine in širine, ki se razodevata v Ogorevčevi knjigi. Zdi se, da gre za pisatelja, ki ga ljudje zares berejo; in prav v tem je namen *Tropske melanholije* — da se v "izvirnem grehu" brani dopolniti njegova usoda in pomen, ki ga s kakšno zapovedano interpretacijo ne moremo zaobseči. Ali kakor je dobro zapisal Igor Grdina: "Treba je odpreti knjigo in skrbno pretehtati, kaj je zapisano v njej. Razlage so in minejo, knjige pa ostajajo in se berejo. Ne zaradi interpretacij, temveč zaradi branja samega."² Tako bodi tudi s knjigo Blaža Ogorevca.

² *Slovenska meščanska dramatika I.* Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1996.